

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

SARAH STRICKER

Cinci copeici

RAO Distribuție
Str. Bârgăului nr. 9-11, București, România
www.raobooks.com
www.rao.ro

SARAH STRICKER

Fünf Kopeken

Prima dată a fost publicat în Germania cu titlul
FUNF KOPEKEN by Eichborn – A Division of Bastei Lubbe
Publishing Group

Copyright © 2013 by Bastei Lubbe AG, Köln
Toate drepturile rezervate

Cinci copeici
Traducere din limba germană
GRAAL SOFT

© RAO Distribuție, 2020
Pentru versiunea în limba română

2021

ISBN 978-606-006-492-3

Capitolul 1

Tare urâtă mai era mama. Orice altceva bunicul nu i-ar fi permis niciodată. Era uscată și palidă, pielea ei nu reușea să capete nicio culoare mai acătării, nasul i se înroșea ori de câte ori se supăra sau se bucura, când îi era frig ori când transpira, iar asta doar așa, din pura răutate a trupului ei. Avea bărbia ascuțită și gura și mai ascuțită, din care caninii ei tăioși se aruncau înainte, iar asta era una dintre hibecele cele mai mici ale înfățișării ei, fiindcă nu apuca să rădă prea des. Măcar era chioară ca un pește, astfel încât propria-i înfățișare i-a scăpat o vreme, cel puțin în primii ani de viață. Abia prin clasa a treia, când învățătoarea a observat că nu putea citi niciun cuvânt de la tablă, a început să poarte niște ochelari groși à la Nana Mouskouri, în spatele cărora ochii i se vedeau ca două pete de acuarelă diluată. „Să se așeze atunci în primul rând“, se plângea mama ei, adică bunica mea, în timp ce se chinuia să îndeplinească puful de pe capul mamei mele în două codițe. Apoi o pupa pe obraji și îi întindea pe ascuns urmele de ruj, ca să-i dea puțină culoare, însă bunicul striga: „Asta nu e parada modei, ce mama dracului, se duce acolo ca să învețe ceva“, așa că ochelarii au rămas, în ciuda faptului că pe

bunica mea a apucat-o în noaptea aceea o asemenea durere de cap, că bunicul a trebuit să se închidă în closet a doua zi de dimineață timp de douăzeci de minute.

Dar și mai târziu, după ce mama mea a căpătat lentile de contact, când burta i s-a mai micșorat, iar fața i s-a înăsprit, tot urâtă a rămas. Abia cu puțin înainte de sfârșit, când nici nu se mai putea ridica de una singură în capul oaselor și trebuia ca eu să o hrănesc cu lingura, atunci, dintr-odată, s-a făcut frumoasă. Culoarea, care nu fusese niciodată o culoare propriu-zisă, s-a cojit de pe părul ei ca o tencuială veche, de sub care s-a ivit o cărunțeală argintie. Ochii au început să-i strălucească, iar cele două riduri abrupte de deasupra rădăcinii nasului i s-au netezit. Pe măsură ce moartea îi devora trupul, ea părea tot mai vie. Odată chiar a flirtat cu medicul care venea zilnic să o vadă. Se cunoșteau încă de la Charité, unde mama lucrase după ce mă născuse pe mine, însă pe atunci nu era femeie, ci doctoriță. Noul ei zâmbet cochet, clipitul din gene atunci când el se apleca peste ea și îi apăsa stetoscopul rece pe piept, făcând-o să tresară, păreau să îl tulbure. Dar, de la o vârstă și o oarecare mărime a burții, trebuie să accepți flirturile, oricum, ar fi ele. El îi răspundea la fel, spunându-i „tânăra doamnă“ sau „domnișorica mea“, lucruri pentru care, cu doar o jumătate de an în urmă, cu siguranță mama l-ar fi dat afară din casă. Sporovăiau despre vremurile de demult, care acum, dintr-odată, fuseseră foarte bune, despre profesori, cunoștințe comune, incompetența colegilor. Mama chicotea ca o fetiță, ceea ce ea nu fusese niciodată pe deplin. Ducea degetele la gât, cu capul puțin aplecat într-o parte, iar el se lumina la rândul lui, ca un ucenic de măcelar

care tocmai a scos pentru prima oară, cu mâna goală, măruntaiele unei scroafe. Doar din când în când, așa, pentru o schimbare, pe când verifica vreo valoare sau când privirea i se oprea asupra pungilor de plastic de lângă patul ei, își freca fruntea și părea îngrijorat, ceea ce nu făcea decât să o binedispună pe mama.

Era cât se poate de mândră că, în final, reușise să dea într-o boală prezentabilă, pe care nimeni nu i-o putea lua din vorbe. Uneori chiar refuza să-și ia medicamentele, deși probabil că durerile erau de-a dreptul insuportabile.

– Câtă vreme te mai doare ceva, știi măcar că e încă acolo, zicea ea, iar buzele îi dezveleau un rânjel pe care nu-l mai văzusem niciodată la ea.

Cel mai straniu era însă că nu se mai putea opri din povestit. Zăcea în patul meu, care pe vremuri fusese al ei și care acum era din nou al ei, cu mâinile împreunate deasupra buricului, de parcă ar fi așteptat un copil, și vorbea, și vorbea, și vorbea. Eu stăteam așezată lângă ea având în brațe cine știe ce hârtii pentru vreun articol pe care trebuia să-l scriu, pentru ca ea să creadă că nu făceam decât o pauză, astfel încât totul să pară o mică tacla și să nu amintească atât de mult de o confesiune finală, și spuneam lucruri de genul: „Cum te mai simți?“ sau: „Nu vrei să te odihnești un pic?“

Dar mama continua să turuie de parcă nici nu m-ar fi auzit; sărea înapoi la început ca să completeze cine știe ce detaliu, se pierdea în banalități, care – privind în urmă – deveneau mai mari și mai frumoase sau mai meschine și mai urâte ori mai înspăimântătoare, până când se potriveau perfect în acel punct de cotitură al vieții ei. Alte lucruri importante nu povestea – restul

erau încropeli ale minții mele, cărora ulterior le adăugam contur cu propriile imagini, alături de care în amintirea mea auzeam vocea ei, chiar dacă aceasta rămânea agățată în trecut. De când mă știu, mama nu a vorbit decât despre viitor. Abia acum, când s-a stafidit ca un bazin gonflabil golit de apă la sfârșitul verii, și-a descoperit brusc gustul pentru trecut. Dar de prezent nu s-a atins până la final.

Mama era prea urâtă ca să plângă prea mult după frumusețe. Doar fetele drăguțe petrec ore întregi în fața oglinzii pentru a-și învăța defectele pe dinafară, ca pe o poezie pe care să o turuie apoi de fiecare dată când primesc un compliment. Ea, în schimb, nu era dispusă să stea să-și analizeze aspectul exterior. Nu ar fi făcut decât să-i acorde și mai multă atenție. Iar „moaca asta urâtă“ chiar nu merita acest lucru.

– N-are rost, îmi zicea ea când îi ofeream rujul meu, nu strica orzul pe găște.

– Nu are ce să strice, îi răspundeam eu, dar nu reușeam să o conving să se machieze.

Ea susținea că buzele îi erau prea aspre și că nimic nu era mai dezgustător decât bucățile de piele sub care se aduna culoarea. Susținea că pielea nu putea să respire sub toată „tencuială“. Și că de la rimel îi lăcrimau ochii.

Dar cel mai odios era felul în care se îmbrăca. Când se ducea la serviciu, încă se mai aranja: purta costum, bluză albă, pantofi cu toc. Dar când intra seara pe ușă, își pierdea toate inhibițiile. Încă din hol, își smulgea gemând hainele de pe ea și apoi umbla vreo jumătate de oră doar în desuuri, așa că prietenele care încă se mai încumetau să vină la mine acasă se refugiau rapid

în camera mea. Abia când se răcorea complet era de acord să îmbrace o pereche de pantaloni scurți de-ai tatălui meu, de sub care se iveau coapsele ei denivelate, arătând ca un aluat proaspăt dospit. Deasupra purta tricouri fără mâneci, pe care le cumpăra în pachete de câte cinci, până când se destrămau cu totul. Și, evident, nu purta niciodată sutien. Susținea că dantela de pe margine o irita până făcea răni. Când transpira, iar asta se întâmpla deseori, sfârcurile i se lipeau de materialul umed precum copiii de părinți într-o mulțime agitată. Făcea un adevărat spectacol din urâtenia ei.

– Mândrie, zicea ea.

Dar parcă o auzai rostind „încăpățănare“. Părul și-l tunde singură: la spate suficient de lung ca să-l poată prinde cu un elastic de borcan, iar în față scurt, astfel încât fața ei recompusă la repezeală să fie expusă mereu, fără apărare, tuturor privirilor. Dar era chipul mamei mele, iar eu îl iubeam. Cel puțin până în clipa în care l-am regăsit într-al meu.

La bunicul meu era totul exact invers. Singurul lucru care îl interesa cu privire la aspectul exterior al mamei mele erau urmele pe care le lăsa el însuși. Frumusețea nu-l interesa. Aceasta prea aducea a superficialitate, iar dacă era ceva ce nu putea suporta, erau oamenii superficiali, „pentru Dumnezeu“, chiar dacă pe El îl suporta chiar și mai puțin. Era ferm convins că unui tânăr nu i se putea întâmpla nimic mai bun decât să se trezească cu un „pic de nisip în transmisie“, asta forma caracterul, „presupunând, desigur, că genele sunt în regulă“, după cum îi explica el asistentei care o ridica pe mama din pătuțul ei, cu sprâncenele împreunându-i-se pe frunte de atâta convingere. Punându-și ochelarii pe nas, studie

trupușorul care îi era prezentat, de la piciorușele sfrijite până la trunchiul atât de alungit și de uscățiv, încât te temeai ca nu cumva să-i cadă din clipă în clipă, mai ales unul ca al mamei mele.

– Un cap cât un cur de cal, așa de maaare, zise bunicul desfăcând brațele ca un grec care dansează sirtaki.

Se pare – sau cel puțin așa susține legenda pusă în circulație de bunicul meu – că mamei îi lipsea la naștere acea adâncitură pe care „copiii obișnuiți” o au la cap, acea gaură între oase care menține craniul flexibil până când creierul ajunge la maturitate. De aceea, în primii săi ani, capul ei părea disproporționat de mare.

Sigur că, din punct de vedere medical, teoria bunicului e îndoielnică. Dar el avea cu știința aceeași relație pe care o avea cu ciocolata: la început, era singurul aliment real, furnizor de energie, hipotensiv, antidepresiv, hrana soldatului. Apoi, după ce mânca în neștire, i se făcea rău de la ea și nu mai suporta nici s-o miroasă cu lunile. Toate obiectele prezentate de medici prieteni, la sfârșit chiar și de mama, nu îl făceau decât să-și apere povestea cu și mai mare vehemență.

– Livrată la cheie! striga el, apoi o mângâia pe creștetul capului.

De la bunica nu te puteai aștepta la vreo lămurire. Aceasta se dezobișnuise de adevăr imediat după nuntă, la fel ca și de șah. În ambele, bunicul era cel imbatabil.

El luă, așadar, ghemotocul din brațele asistentei, răsucindu-l încolo și încoace de parcă ar fi căutat o etichetă, pe care, în cele din urmă, o găsi. Cu degetul arătător întins, se înfipse în gropița din bărbia mamei, gropița lui, o adâncitură întunecată care intra mult în

carne. La mama era încă un punctișor, de parcă cineva ar fi înțepat pielea cu vârful unui creion, dar era semnătura lui, fără vreo urmă de îndoială. Îi apăsă bunicii mele un sărut pe frunte și îi puse copilul în brațe.

– Ai făcut o treabă bună, Hilde, poți fi mândră, decretă el, apoi ieși pe coridor ca să găsească pe cineva cu care să ciocnească.

Singura care nu reușea cu niciun chip să se obișnuiască cu felul în care arăta mama era bunica. Sigur că o iubea pe mama. Nici nu ar fi permis altceva. Dar de fiecare dată când o privea, simțea o tensiune, undeva la trei lățimi de deget sub sân. Câteodată, când se credea neobservată, își trecea mâna pe deasupra, de parcă ar fi fost un loc care îi dădea mâncărimi și despre care spera că, la un moment dat, o să-i amorțească. Dar oricât ar fi frecat, tensiunea rămânea tot acolo.

– Ei, haide, ia uitați ce guriță fermecătoare! Și ce privire ageră, exclamă asistenta când văzu ochii roșii de plâns ai bunicii. Nu faceți decât să vă montați singură. Vă spun eu, o să întoarcă toți capul după ea!

Își înfipse mâinile în șold și scutură din cap râzând, însă bunica își dădea seama că mințea.

– Am sperat doar că o să semene cu mine, reuși ea să îngaime printre lacrimi.

– Dar sigur că vă seamănă, rosti răspicat asistenta. E mama bucatăică ruptă!

Bunica crezu, într-adevăr, această ultimă afirmație, așa că se porni să plângă și mai abitur.

Poate că i-ar fi fost mai ușor dacă ar mai fi avut parte de încă o încercare, o a doua șansă de a-și turna moștenirea într-o formă mai armonioasă. Dar când rămăsese însărcinată, „ca printr-un miracol”, avea deja

36 de ani. Știa că mama era tot ce putea să mai spere în materie de familie. Sigur, lăsând-o la o parte pe cea a bunicului. Dar, dacă s-ar fi gândit puțin la asta, fără familie aproape că ar fi fost mai bine.

Bunica nu simțea decât dispreț pentru neamurile soțului ei, chiar dacă buna-cuviință o obliga să ascundă asta cu ajutorul unor remarci însoțite adesea de un oftat cu privire la orașele mari, unde prin cultură se înțelegea și altceva în afară de serbarea anuală de Crăciun a asociației de gimnastică. Când spunea asta, își depărta degetul mic de ceașcă și își dădea ochii peste cap pe sub genele fluturânde, până când bunicul, de atâta fericire, o apuca de mână pe sub masă. El își ura familia chiar și mai mult decât ea, deși cu mai puțină eleganță, însă la el asta se numea „calabalâc“, cuvânt care nu avea nimic de-a face cu dialectul din Palatinat, ci provenea mai degrabă din turcă, așa cum îi explicase bunica. Lucru pentru care el o iubea chiar și mai mult. Pentru el, tânăra femeie care apăruse într-o bună zi în merceria tatălui său, străbunicul meu, respingând desuul de culoarea pielii cu o politețe căutată, dar și cu un dezgust limpede, nu era doar personificarea eleganței; simțea, totodată, că ea recunoștea în el acea scânteie de *savoir faire* neglijat prea adesea în patria sa, indiferent câte șaluri de mătase ar fi purtat la gât.

Bunicul provenea dintr-un cătun, al cărui nume nu putea fi rostit decât cu o voce nazală, plină de dispreț. Singurul din sat care mai aduna praf pe raft cu o a treia carte în afară de Biblie și de *Mein Kampf*¹ era fratele

¹ *Main Kampf (Lupta mea)*, al cărei autor este Hitler, este o operă autobiografică, dar și o platformă-program a nazismului, reprezentând, totodată, baza național-socialismului. (n.red.)

său Helmut (Derhelm), care făcuse practică la o bancă și de atunci lucra la casieria de la Casa de Economii, fiind al treilea în ierarhia satului, după preot și primar. Străbunicul meu se bucurase de ceva bani și, chiar dacă nu fusese educat, avusese destulă minte încât să-și trimită ambii copii la școală, ceea ce pe atunci nu era nici normal, nici ieftin.

– Un tip rafinat, recunoștea până și bunica mea, care însă se stinsese la scurtă vreme după ce se cunoscuseră, în urma unei răni căpătate în război.

Restul familionului era compus în mare parte din mecanici, asistenți medicali sau electricieni, ceea ce ușura enorm renovarea casei moștenite. Dar reparațiile se plăteau cu desfundarea a nenumărate toalete, al căror conținut îi era descris bunicii mele cu atâta dăruire, la câte o ceașcă de cafea, încât – cel târziu după o jumătate de oră – ei i se părea că descoperă o paloare nesănătoasă pe chipul mamei, fiind nevoită să iasă imediat cu ea la aer. Cu toate astea, nu renunța să îi trimită în ziua următoare fiecărui oaspete câte o felicitare decorată cu o violetă, în care îi mulțumea pentru seara frumoasă, exprimându-și speranța că aceasta se va repeta cât de curând.

Ea însăși crescuse la Berlin, fiind fiica unei familii bune, care, întocmai majorității locuitorilor orașului, fusese victima războiului. Bunica mea era singura care supraviețuise bombardamentului din 1943. Și asta doar pentru că, în ciuda încercărilor mamei ei de a o liniști, lovise atât de tare în toate părțile, încât strănsora din jurul încheieturilor ei slăbise, iar ea fugise din pivniță afară, unde se pare că mai apucase să vadă, prin fereastra din față, avionul care lansase bomba.

Știa că își datora viața doar fricii.

Iar asta nu avea să uite niciodată.

Pe jumătate înnebunită, alergase pe stradă în căutarea unui chip cunoscut sau cel puțin a ceva de mâncare, dar tot ce găsisese era și mai multă jale, și mai multă spaimă. Rămăsese singură cu teama ei printre resturile clădirii sub care fuseseră îngropați părinții și fratele ei mai mic, iar când războiul se sfârșise, în cele din urmă, se îndrăgostise atât de tare de spaima aceea, încât ajunsese să nu mai poată fără ea. Se temea de orice, de ruși, de americani, chiar și de germani, de pisici mieunătoare, de uși scârțâitoare, de pași, indiferent de ce naționalitate ar fi fost, pe unii chiar ajungând să-i alunge, bătuți cu capace de fier din ruine, pentru că bunica bănuia că posesorul voia să-i fure, în afară de argintărie, „și altceva, nu trebuie să înțelegi acum despre ce e vorba“.

Și, într-adevăr, asta îi adusese un tânăr în timpul refugiului, dar acesta murise pe drum, pe când traversaseră un câmp de mine. Însă totul se întâmplase deja după înfrângere, care acum se numea eliberare, așadar, nu conta cu adevărat. Doar dacă nu cumva ploua. Atunci era iubirea vieții ei, iar guta semnalată prin scuturarea ritmică a unei cutii cu pastile era doar un semn al dorului ei.

Până la urmă, ambele erau doar prostii. Prima și singura iubire adevărată a bunicii mele a fost teama. Tot ce a venit după aceea au fost doar variațiuni. Ea îl iubea pe bunicul din teamă de viață, teama de a nu mai fugi și de a ajunge la destinație. O iubea pe mama din teamă de moarte. Pe mine, din teama de a pierde. Chiar și la bătrânețe, când era bine îngrijită, grasă și, în sfârșit, din nou bogată, îndreptându-se molfăind de zor în spatele

unei instalații de alarmă spre un infarct, ajungea un fâșâit în dreptul ferestrei ca să mă roage să urc și să văd de bunicul, în timp ce ea se ducea să-și ia din nou pe rețetă niște pastile placebo de la farmacie.

În momentul în care aveam vreo tentativă „deranjantă“ (ea), „jalnică“ (mama mea), „bine intenționată“ (eu), dar cu siguranță „inutilă“ (noi toți) de a-i alunga grijile cu câteva obiectii de bun-simț, ea povestea cu o strălucire în ochi, pe care doar un observator neantrenat ar fi putut s-o ia drept lacrimi, despre nopțile petrecute prin curți pustii, în care teama îi era singurul însoțitor. Ea traversase singură, fără niciun suflet alături, jumătate din țară, ce-i drept destul de redusă ca dimensiuni pe atunci, până când ajunsese ca printr-o altă minune la o verișoară, care reușise să se căsătorească „în mod fericit! asta spune tot! fericit!“ în partea de sud a Germaniei.

Bunica mea avea pe atunci 18 ani, din care șase și-i petrecuse în război, iar doi aproape în totalitate pe stradă. Și de cel puțin de zece ori mai mult timp nu dormise. Când verișoara ei îi deschisese ușa, era atât de obosită, încât nici măcar coarneaule de cerb de deasupra colțarului nu reușiseră să-i smulgă un comentariu ironic. Era slăbită și înfometată, dar, cu toate astea, încă frumoasă, dacă făceai abstracție de oasele care se vedeau ca niște cârlige de pescuit pe sub carne; dar la fel avea și bunicul. Iar după câteva săptămâni, în care fusese nevoită să admire la alegere husele croșetate pentru sulurile de hârtie igienică ale verișoarei ei sau talentele nemaivăzute ale rottweilerului Hasso, i se întorsese și superioritatea.